

Бринела ЕРИЛИ (Brunella Eruli)

„Ако је перје збир појединачних пера, један елемент не чини колаж.” Ова реченица Макса Ернста о техници колажа, може се сматрати и неком врстом „филозофије композиције”, која прожима савремену уметност.

Мешањем материјала као и њиховом променом колаж поништава хомогеност простора наратије и представе; координате простора и времена утапају се у слојевитост колажа; свако значење тако добијено, уместо да смислу пружа чврсту подлогу или да одређује сасвим прецизан садржај, пре би се рекло да упућује на флукуацију, неизвесности смисла, без обзира да ли се он гради или трансформише, гранајући се у непредвидиве правце, стављајући акценат више на неочекивано и тренутачно него на препознавање прихваћених истина. Објављујући самом праксом крај сваког правила и сваког понављања, овај начин поимања и виђења стварности у представу уноси елемент хетерогености. Она стога представља сопствену немогућност а то значи и немогућност спознаје стварности као и њеног смештања у стабилне облике и значења.

Пенелопино џлајно

Сви савремени уметници, ван својих специфичних области стваралаштва, обављају још један посао који – због непрестаног ткања и парања платна (мреже), при чему је прави циљ невидљив пошто истински разлози акције остају непознати и тајновити – личи на Пенелопино платно.

Под плаштом удруживања и спајања међусобно различитих елемената, коришћење многострукости изражајних средстава само подвлачи одсуство општег значења, најављује празнину насталу вишечентрич-

MELTING POT

ношћу и алеаторичком концентрацијом, између стварности догађаја, насталог на плану видног и осећајног, и слике коју око прати на самој сцени.

Позоришна сцена, кад је реч о њеној животности, о животу на њој, данас је, више него друге уметности, слична Пенелопином платну: На њој се укрштају нове путање погледа и мисли, и то не зато да би „све” било речено, већ да би се уредили простори у којима ће бити примећени појединачни покрети сваког експеримента.

Укрштање жанрова, само по себи није нека нова појава, није тековина модерног доба: још у време Лилија, расправе о опери, о

примату музике или речи, показале су значај и улогу интердисциплинарности, тешке речи која као да је наговештавала и све тешкоће кроз које ће проћи пре него што буде и примењена.

чињеница је да на савременој сцени, све чешће, играчи говоре, да се инсталације театрализују, да се тела глумаца мешају са беживотним предметима а да се предмети сматрају глумцима, и да се границе између стварног и виртуелног до те мере тање да се слика, факат реалности, сматра једином могућом реалности. Над том чињеницом остајемо запитани о истинским разлозима свих ових укрштања и стварања оваквих

Театро дел Карейо, „Лейопица и звер”, џекст и режија Марија Грација Чийријани, сценографија и костими Грацијано Греџори, музика Хуберт Весткемјер, 2000.

хибрида. Јер брисање граница међу жанровима може бити и уступак површности садашњег тренутка, помодарству с малим улогом.

Истовремено коришћење више техника, њихово истраживање, довело је и до њихове лабилније употребе, као да су те технике, сви ти језици, у самом старту међусобно хетерогени, изменили у некаквом котлу саставне делове, напуштајући жељу или илузију да сопственим средствима досегну целину од које се сада називају само фрагментарни аспекти. Брисањем границе међу жанровима, нови говор савремене сцене постаје пре свега визуелан пошто и речи захтевају да их гледалац другачије прихвати, можда неким трећим оком које би попут дурбина приближило оно удаљено. Пошавши од реченице Макса Ернста о перу и перју долази се до оне Кафкине: „Кавез који себи тражи птицу.”

У ствари, ликовне уметности су отвориле пут сценским уметностима пошто су у свој кавез почеле да привлаче птице најразличитијег перја: инсталацију, фотографију, пројекцију. И позориште је отворило врата птицама украшеним непредвидивим перјем које су, уз то, цврктале дотада нечувене мелодије: све врви од различитих облика, различитих тела, различитих материјала па се понекад чини да је кавез постао претесан и да сваког тренутка може да се распадне. Приближавања, удруживања, упади у непознате пределе мењају поглед који на крају заиста почиње другачије да види облик кавеза а самим тим и птицу у њему. Данас је заиста тешко одредити шта је луткарско

Позоришне сунца: „Бубњевци на молу” Елен Сиксу, режија Аријана Мнушкин.

позориште (осим ако је реч о традиционалним облицима) и разликовати га од других позоришних облика.

Визуелни и метафорични говор

У овом смислу, марионета, одувек сматрана за хибридан, вансеријски предмет због чега је често и сметала, схваћена је и прихваћена као носилац сложеног визуелног говора и суштинске упитаности о оном другачијем, о хетерогеном јер она стално подсећа и опомиње да нема представе без метафоричног и кондензованог поступка. Исто тако, сигурно да није случајно што на сцени, све чешће налазимо једно ново тело, мање биолошко а више позоришно, виртуелно тело које брише разлику између унутрашњег и спољњег, или тело које истиче све оно што је доживело и проживело, своју стварност, дакле, које открива сопствене деформитете, осакаћеност, скривене органе. У оба случаја реч је о ресорпцији реалног кроз визуелни и метафорични говор одувек својствен марионети.

Хајнер Милер је лутке театра бунраку – због њихове јединствене мешавине људског и беживотног, због рушења хијерархијског поретка између видљивог и

невидљивог, анимиране и непокретне материје, реализма и апсолутне метафоре – сматрао позориштем будућности. „Покрети лутке су врло реалистични али лутка је мртва и иза ње стоји смрт и она је води.” Ако је реч о истовременом коришћењу више типова сценског говора, чини се

да Милера у том погледу једино занима да свака позоришна форма остави празне просторе у које би гледаоци могли да сместе и неке друге, непредвидиве приче и да чују и оно што, иако речима и сликама исказано, не мора увек бити тако и схваћено.

Превела са француског
Катарина ЂИРИЋ-ПЕТРОВИЋ

Текст је преузет из часописа „Пук”, 13/2000.

Међународни институт за луткарство у Шарлвил-Мезијеру (Француска), скоро петнаест година издаје „ПУК”, један од најозбиљнијих часописа посвећених лутки и луткарству али и другим уметностима. Часопис излази једном годишње и најчешће је посвећен одређеној теми. Аутори текстова су реномирани уметници из области луткарства или они који се у раду служе искуствима луткарске уметности. Концепција редакције овог угледног часописа, изванредно опремљеног и са одличним илустрацијама, врло је јасна и доследна: сваку тему обрадити врло исцрпно и донети је са мултидисциплинарног становишта.